

Gepubliceerd in *Ons Erfdeel* 2016/2.

Zie www.onserfdeel.be of www.onserfdeel.nl.

[K] **IN CONFRONTATIE MET DE STAD.
FOTOGRAFE AGLAIA KONRAD**

Het centrale onderwerp van de Oostenrijks-Belgische fotografe en filmmaakster Aglaia Konrad (1960) is de bebouwde omgeving, met een uitgesproken voorkeur voor stad en stedelijkheid. Keer op keer gaat ze na wat stedelijkheid zou kunnen zijn, hoe concrete steden, wijken, gebouwen dat begrip telkens weer anders invullen. Het verklaart de keuze van haar onderwerpen: ze fotografeert de hoogbouw in de opkomende economieën in Azië en Latijns-Amerika, exploreert de pas aangelegde satellietsteden rond Caïro (in de reeks en het boek *Desert Cities*), bestudeert wat er nog rest van de sociale woningbouw uit het recente verleden, is geïntrigeerd door de brutalistische architectuur van de jaren vijftig en zestig, maar heeft ook aandacht voor de (wat banale maar tegelijkertijd ook imposante) infrastructuur van de stad. Overal waar het fenomeen stad een nieuwe identiteit krijgt, stelt zij haar camera op.

Volatiliteit is ook het meest in het oog springende aspect van Konrads beelden. Ze hebben geen eigen plaats, kunnen gemakkelijk van reeks tot reeks gaan, terwijl de reeksen zelf ook nog eens een open einde hebben: er kunnen altijd beelden aan toegevoegd of



Shaping Stones, Wenen, 2008 © Aglaia Konrad.

uit verwijderd worden. Ze zijn ook niet onlosmakelijk verbonden aan één materiële drager: ze kunnen zowel in een boek of in een ruimtelijke installatie aangetroffen worden, maar evenzeer als print of als dia op de muur van een galerij of museum, tot zelfs op een gigantisch reclamebord in de openbare ruimte. Ze hebben geen vaste afmetingen, ze kunnen klein, groot, tot immens groot worden, afhankelijk van de plek of de ruimte waarin ze gepresenteerd worden. Die veranderlijkheid bepaalt ook de levensduur van Konrads beelden. De meeste bestaan slechts voor de korte duur van een tentoonstelling. Als de panelen eenmaal zijn afgebroken, de ruimtelijke installatie is ontmanteld, het papier van de muren gekrabd, rest er niets meer.

Eén van de spannendste metamorfoses in Konrads oeuvre is haar hertaling van het in 2005 gepubliceerde boek *Iconocity* in een presentatie bestemd voor de tentoonstellingsmuur. Die tweede incarnatie, met als titel *Iconocopycity* (2011), bestaat uit een reeks kopieën van de dubbele pagina's uit het boek op A3-formaat, die ingelijst netjes in rijen

onder elkaar op één muur hangen. Wat in het boek bladzijde na bladzijde geleidelijk aan te zien is, openbaart zich nu in een keer aan de kijker: de lineariteit en chronologie van het boek worden vervangen door een verwarrende, maar ook opwindende synchroniciteit. In deze verschuiving van het boek naar de muur wordt op een schitterende manier het subtiele (maar belangrijke) verschil gethematiseerd tussen fotografie en reprografie, tussen het lezen van stadsbeelden en het kijken ernaar.

Konrad gebruikt een kleinbeeldcamera, geen statief dat haar verankert, ze duikt met lijf en leden in de stad. De rand van de foto vormt geen breed omvattend kader dat het onderwerp op een afstand plaatst en de kijker een helder overzicht schenkt, maar is een scherpe snede die ons midden in het visuele rumoer van de stad werpt. Haar kadrering is tegelijkertijd gecontroleerd en impulsief, strak en achteloos. Gecontroleerd, want het beeld toont het onderwerp krachtig en zonder omwegen; achteloos, omdat de stedelijke deining rond het centrale onderwerp nooit wordt weggewerkt. Konrads kader



Tokyo, 2010 © Aglaia Konrad.

isoleert niet, maar zoekt juist de frictie op tussen gebouw en omgeving, tussen architectuur en infrastructuur, tussen hoog- en laagbouw, tussen haar en de stad. Vandaar ook haar strategie om eenzelfde constructie vanuit verschillende hoeken vast te leggen: ze springt van hot naar her, voert een nerveuze aanval uit op alle zijden. Het gefotografeerde laat zich niet in één keer kennen, maar slechts in meerdere opnames. Haar fotografische beelden in matte kleuren en doffe grijswaarden flatteren noch beschuldigen: ze is niet de fotografe van de flitsende stad die zelfgenoegzaam haar macht en pracht etaleert, maar ook niet die van het pittoreske stedelijke verval. Ze lijkt de kijker eerder deelgenoot te willen maken van haar fysieke ontmoeting (botsing?) met de stad: het strakke kader plaatst ons dicht op de buitenkant van de stad, een hard en agressief oppervlak. Konrads stad zit vol beton, asfalt, baksteen. Nergens is ruimte voor aangenaam groen, voor verpozing, rust.

Aglaia Konrad opereert niet alleen in de stad, maar ook erboven. In verschillende reeksen luchtopnames bekijkt ze haar onderwerp vanuit een

controleerend (maar ook desoriënterend) vogel-perspectief. Ze staat op een wolkenkrabber en kijkt neer op de directe omgeving, ze zit in een licht vliegtuigje dat boven de stad cirkelt of in een opstijgend of dalend lijnvliegtuig dat zich nog hoger bevindt. Alleen in de hoogste positie werpt ze een loodrechte blik naar beneden, het stedelijk landschap reducerend tot een abstract spel van lijnen en vlakken. In de twee andere posities kiest ze voor een schuinse blik, de stedelijke ruimte schikkend rond een centraal punt. Het zijn twee cartografische representaties die elk een andere verhouding tot de stad uitdrukken: de ene beziet de stad functioneel, als een planmatig georganiseerde ruimte, de andere biedt een symbolische lectuur. Deze verhoogde perspectieven op de stad staan op het eerste gezicht haaks op de fysieke directheid van de andere beelden, alsof ze vanuit een neutraal, objectiverend standpunt zijn gemaakt. Maar die indruk verdwijnt onmiddellijk wanneer we in de rand van de opname nog net een stukje van het vliegtuigraam opmerken. De blik blijft kort haperen alvorens hij zich in de diepte werpt: een kortstondig oponthoud dat haar (en ons) kijkend



Aglaia Konrad, *Undecided Frames (Madrid 2009)*, 2013, twee digitale prints bevestigd op karton, stempel, plexibox, 41 x 54 x 2 cm © Aglaia Konrad, courtesy Aglaia Konrad en galerie Nadja Vilenne, Luik.

lichaam opnieuw een specifieke plaats toekent.

Zo gezien is Konrads stad niet zomaar een lukraak samenraapsel van gebouwen, straten en pleinen, maar toch ook altijd een ontworpen ruimte, het resultaat van een complex in elkaar grijpen van sociaaleconomische invloeden, stedenbouwkundige inzichten en politieke beslissingen. De stad is niet alleen een hoop materie, maar ook een heleboel idee. Dat ideële aspect wordt door Konrad op verschillende manieren fotografisch geëxploreerd. Een voorbeeld: in de installatie *PREFAB* uit 2012 combineert ze beeld- en tekstmateriaal uit het archief van (interieur)architecten die een belangrijke rol speelden in de ontwikkeling van prefabconstructies. Met deze installatie laat Konrads de vooronderstellingen en idealen zien die aan het ontstaan van dergelijke prefabconstructies ten grondslag hebben gelegen: het streven naar een meer egalitaire samenleving, nieuwe inzichten over een zo efficiënt mogelijk gebruik van de beschikbare ruimte, veranderende opvattingen over wat sociaal aanvaardbaar gedrag is en ideeën over de manier waarop architectuur dat gedrag zou kunnen aanmoedigen.

Konrads visuele exploratie van stad en stedelijkheid is altijd, niet alleen in *PREFAB*, tegelijkertijd fysiek en intellectueel. Haar beelden tonen niet alleen haar viscerale reactie op de opwindende energie die ze in dat grootse, massieve, stugge, hoekige en dwarse object aantreft. Ze getuigen ook van een scherp en fijnzinnig inzicht in het historische krachtenveld dat telkens zo'n wonderlijk systeem in het leven roept – een van haar reeksen, over hoge woon- en werktorens, heet niet toevallig *Urban Creatures*.

STEVEN HUMBLET

<http://bamart.be/persons/detail/nl/33>

From A to K, Aglaia Konrad in Museum M Leuven, nog tot 18 september 2016, www.mleuven.be.